

A finnugor nyelvek nyelvtanait, szótárait és nyelvkönyveit áttekintve megállapíthatjuk, hogy mennyiség és minőség tekintetében is mindenütt több a férfira, mint a nőre vonatkozó nyelvi utalás. A szerző egy olyan példát idéz, ahol egy német nyelvű észt nyelvtan írója (Hasselblatt 1998) különösen igyekezett figyelmet fordítani a nemi arányokra a német nyelvű szövegben (pl. a semleges észt *arst* helyett előfordul a német *Arzt* mellett az *Ärztin* is). A próbálkozás mégsem járt teljesen sikerrel, az eredmény a nő–férfi arányt tekintve 43:49 lett. A nyelvtankönyvet ennek ellenére olyan kritikával illették, hogy a nőnemű alakokat részesíti előnyben!

A finnugor nyelvkönyveket elemezve szintén találunk néhány érdekességet, így például a magyar nyelvet oktató *Hungarolingua* sorozat a társadalmi nemek szempontjából kizárólag sztereotípiákat közvetít, vagyis a nő többnyire háziaszszony, legfontosabb időtöltése a vásárlás, a férfi pedig a családfenntartó, a magasabb kvalifikációval és pozícióval rendelkező fél.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy J. Laakso könyvének a nyelvre koncentráló része rámutat arra, hogy a különböző finnugor nyelvekben (elsősorban a nagyobb finnugor nyelvek adatai alapján) aszimmetriák találhatók a lexikális morfológiában, a lexikában, a szógyakoriságban és a nyelvhasználatban. A szerző bemutatja azokat a területeket is, ahol a finnugrisztikai kutatások és a nőkutatások együttes alkalmazása új eredményeket hozhat: a) szolgálhatná a feminista politikai nézeteket; b) erősítené a tudatos nyelvhasználatot a diszkrimináció és az elnyomás elkerülése terén; c) támogatná a nemileg korrekt szabályozásokat a nyelvertervezésben, a névadási törvények megalakításában; d) elősegítené a kisebb finnugor nyelvek beszélőinek emancipációját.

A zárszó felhívja a figyelmet arra, hogy úgy tűnhet: a könyv általánosításokat kínál az olvasó számára, pedig a célja éppen ennek az ellenkezője: fel akarja hívni a figyelmet az alaptalan általánosításokra.

Johanna Laakso új nézőpontból mutatja be finnugrisztikát. A finnugrisztikával foglalkozó szakembereket és a genderkutatókat alapkönyvvel ajándékozta meg, bár szándéka szerint nem kézikönyv megírása volt a célja. Ez az óvatosság érthető is, hiszen egy új terület feltérképezésében elsőnek lenni nem könnyű dolog.

IRODALOM

- Laczkó Krisztina (1996). A mai asszonynévhasználat Budapestén. (Egy kutatás körvonalai.) In: *Magyar Nyelvőr*, vol. 120, pp. 161–7.
- Hasselblatt, Cornelius (1998). Die Frau im estnischen Lexikon. In: Grünthal, Riho és Johanna, Laakso (szerk.): *Oekeeta asijoo. Commentationes Fenno-Ugricae in honorem Seppo Suhonen sexagenarii 16.V.1998. = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne*, vol. 228, pp. 147–55 (Helsinki: Finno-Ugrian Society).

Marju Ilves

George L. Nagy

Thesaurus of English Idioms
[Angol idiómák tezaurusza]
 Tinta Könyvkiadó:
 Budapest, 2006. xvi+1249 p.

A kötet címében a *tezausz* minősítés a szó *kincsesztár* értelmében helytálló: gazdag nyelvi anyagot kapunk kézbe (bár a kincsek nem jelentéktelen hányada másolat...). A *tezausz* itt közelebbről „szinonimatár”-at jelent, vagyis minden idióma alatt szinonimák sorát találjuk, rendszerint stilisztikai minősítéssel. Anyanyelvűek számára bizonyára Eldorádó; ám itt és most a hazai közönség igényeit érdemes szem előtt tartanunk.

Ha érezzük, hogy egy angol szöveg ismeretlen fordulata nem szó szerint értendő, a kétnyelvű és egynyelvű szótárak mellett ehhez a forráshoz is fordulhatunk, bár nyilvánvalóan nem ez a fő funkciója, és néhány

véletlenszerűen kiválasztott oldal alapján ítélnem sok olyan kifejezést tartalmaz, amely az angol-magyar akadémiai nagyszótárban nincs benne. (Nem hagyható említés nélkül, hogy a kötet legelső felütésekor szemembe ötlött CABIN FEVER magyarázata: *to suffer the ill effects of being confined*, ami akár a *klausztofóbia* is lehetne, a példa mutatta, hogy valami másról van szó. A Longman definíciója: *when you feel upset and impatient because you have not been outside for a long time* – bizony nagy a különbség, az utóbbit kizárt dolog félreérteni. Tekintsük a példát véletlennek...)

Amikor mondanivalónk árnyalt kifejezéséhez keresünk angol nyelvi megfelelőt, ideális lehetne a gyűjtemény, sajnos azonban az induláshoz valamilyen idiómát vagy legalább egy töredéket ismernünk kell, e nélkül csak a véletlenben bízhatunk. Ez az összeállítás a „fogalomkörök szerint rendezett gyűjtemény” értelemben nem teaurusz. Ha mondjuk az *elpatkol* többé-kevésbé azonos hangulatú angol párját keressük, nem elég a *die* szóból elindulnunk. A *DIE* alatt szerepel egy sor kifejezés, amelyek a *die* igét tartalmazzák, de a fogalomkörbe tartozó egyéb kifejezések nincsenek ott, és nincs fogalmi mutató, amely utalna a fogalomkör tagjaira. Ha ismerjük a *kick the bucket* szólást, nyert ügyünk van. Az alatt nyolc szinonimát találunk, közülük hét hasonlóan alkalmas arra, hogy a társait megeljük. Ha nyolcból egyet sem ismerünk, nem fogunk zöld ágra vergődni. Pontosabban az is jó, ha valamelyikből egy jelentős szó felrémlik az agyunkban, ugyanis a kifejezések szinte minden fontos szavuk alatt megtalálhatók (a szabályt egyszerű kitapasztalni, a bevezetés le is írja), és gyakorlatilag mindenütt megkapjuk szinte ugyanazt a szócikket. A példák különböznek, ezek kedvéért érdemes a kifejezéseket valamennyi előfordulási helyükön megnézni, mondjuk a *go to (w)rack and ruin* a *GO*, a *RACK*, a *RUIN* és a *WRACK* címszó alatt is megtalálható. Ennek a megoldásnak az értékelése ízlés dolga, véleményem szerint elég lenne egy szómutató, amely az angol szavak

mellett utal az őket tartalmazó kifejezésekre. Ezzel a kötet terjedelme lényegesen csökkenne, könnyebben forgathatnánk – és a kifejezéseket nem szinte minden, hanem minden fontos elemük alapján megtalálnánk. Mindemellett a szócikk közvetlen megtalálásának van bizonyos előnye. Az sem öröm viszont, ha különböző helyeken ugyanaz a kifejezés másféle minősítéssel szerepel, például a *spill the beans* a *CAT* alatt (vö. *let the cat out of the bag*) *slang*, a *BAG* alatt *informal*. Biztosra vehetjük, hogy ha megkérdeznénk száz (akár nyelvészetileg is művelt) anyanyelvi beszélőt, mindkét minősítésre kapnánk szavazatokat; nincs itt nagy tévedés, csak következtelenség vagy gondatlanság, ami azonban aláássa a bizalmat. Amikor ugyanannak a kifejezésnek a magyarázata két helyen apró formai eltéréssel kétféleképpen szerepel, csak arra gondolhatunk, hogy technikailag rosszul szervezték meg a szócikkek összeállítását, automatikus másolás helyett kézzel másolgattak. A fenti példánál maradván a *CAT* alatt *to reveal a secret unintentionally*, a *BAG* alatt *to reveal a secret (unintentionally)*, a *SPIII* alatt *to tell a secret (sometimes inadvertently)*, a *BEAN* alatt *to tell a secret inadvertently* olvasható stb. Ízlés dolga az is, hogyan fogadjuk az állandóan kiírt *someone, something* alakokat. A rövidítés mellőzése fogyasztja a papírt, kezdőknek jelent némi segítséget, de hát ez a szótár nem kezdő nyelvtanulóknak való.

Ne feledkezzünk meg a szótárhasználat harmadik változatáról, a közvetlen cél nélküli olvasgatás örömről. Ebben a funkcióban a kötet forgatása felhőtlen gyönyörűség, felfedezés, rácsodálkozás az angol nyelvre!

A címhez visszatérve: az *angol idiómák* pontosításra szorulna. A bevezetésből megtudjuk, hogy az anyag az új évezred elején élő művelt *amerikai* szókincsét tükrözi. Nem tudjuk meg, hogy Amerikán egész Észak-Amerika vagy csak az Egyesült Államok értendő. Mivel azt sem tudjuk meg, hogy a gyakorisági szempontok hogyan befolyásolták a válogatást, esetenként tanácstalanok

maradunk. Mit kezdünk azzal, hogy nem találjuk például a *bread-and-butter letter* vagy a *patronage appointment* kifejezést? Az előbbi talán nem elég gyakori, az utóbbi Kanadában használatos, de talán csak ott és/vagy talán nem elég gyakran. (A fentebb említett *cabin fever* a nagy Ország-h-szótár szerint kanadai kifejezés...)

Egészeben véve jó szívvel javasoljuk, hogy készüljön egy újabb kiadás a következő változtatásokkal: egy kifejezésnek egy szócikke legyen, ez sorolja fel az összes példát; készüljön fogalomköri mutató és szómotató; valamint be kell vezetni a triviális rövidítéseket (a rövidítésekre cserélés automatikusan megoldható, minimális emberi utószerszeggel). A mindezekre fordítandó munka nem tűnik soknak a várható előnyökhöz képest: a kiadvány a magyar közönség számára nagyságrendekkel használhatóbbá válna; lényegesen csökkenne a terjedelme; olcsóbban lehetne adni (bár a jelenlegi 40 dollár, illetve 35 euró sem túl magas ár). A várható bevétel-növekedés bizonyára fedezné a befektetést. Végül, de nem utolsó sorban, a XXI. század elején kellene egy rendszeresen aktualizálható CD verzió is. A kötet külső megjelenése példamutató: jó minőségű a papír, szépek a betűk, szerencsés a betűtípusok megválogatása, szemet gyönyörködtető az oldalak összehatása, szellősek és áttekinthetők anélkül, hogy üres helyek növelnék a terjedelmet. A javasolt módosításokkal a kiadvány mindenben méltó lenne a Tinta gondozta művek immár hagyományosan megszokott magas színvonalához.

A jelen kötetnek ott a helye az angol nyelvvel hivatásosan foglalkozók (nyelvtanárok, fordítók) polcán, használhatóságát az ő esetükben a magas szintű nyelvtudás biztosítja. Másoknak azt ajánlhatjuk, hogy vásárlás előtt üljenek be valamelyik könyvtárba, és szánjanak egy-két órát a gyűjtemény tanulmányozására (vagy önkritikusabban: saját angoltudásuk szintjének mérlegelésére).

Szöllősy Éva

Szladek Emese (szerk.)

Anthologie de la didactique du FLE

[Szöveggyűjtemény a francia mint idegen nyelv módszertanának tanulmányozásához]

Eötvös József Könyvkiadó: Bp., 2003. 350 p.

Szladek Emese a Veszprémi Egyetem Tanárképző Kara Francia Nyelv és Irodalom Tanészékének tanára. A francia szakos tanárjelölteket a francia nyelv tanítása módszertanának rejtelseibe avatja be. Ebben a könyvében az előadásain tárgyalt hagyományos és modern módszertani elveket, eljárásokat gyűjti csokorba, hiányt pótolva a hazai tankönyvpiacra; művét a francia szakos tanárjelölteknek, tanároknak és minden olyan érdeklődőnek ajánlja, aki a francia nyelv oktatásában valamilyen szinten részt vesz.

A kiadvány – mint a címe is utal rá – francia nyelvű, de a hátsó borítón magyarul is megtaláljuk rövid tartalmi összefoglalóját. Ebből, valamint a szerző előszavából megtudhatjuk, hogy mi a könyv elsődleges célja: átfogó képet nyújtani a hazai és nemzetközi módszertani szakirodalom legjelentősebb műveiről, illetve elérhetővé tenni azok fontosabb fejezeteit. Mindezt a nyelvpedagógusok körében elismert szaktekintélynek számító Bárdos Jenő és Poór Zoltán műveiben megszokott szerkesztési elvet követve teszi. A módszertanban alkalmazott főbb fogalmak köré csoportosítva tekinti át a nyelvi tartalom (fonetika, lexika, nyelvtan, civilizációs ismeretek) közvetítésének, valamint a nyelvi alapkészségek (hallás utáni értés, olvasás, beszéd, írás) fejlesztésének legfőbb módszereit.

Szakvezető tanárként tapasztaltam, hogy bár a hallgatók alapos elméleti ismeretek birtokában érkeznek a tanítási gyakorlatra, ezeknek az ismereteknek a tanítási órán való alkalmazása, a gyakorlatba való átültetése nehezen megy. A probléma megoldására a szerkesztő a fentiekkel párhuzamosan gyakorlati ismereteket is nyújt az általa könyvbe ren-